

ЩОДО НАПРЯМІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ ТА ІНВАЛІДІВ В УКРАЇНІ

ON WAYS OF INFORMATION INTERACTION OF PUBLIC ADMINISTRATION AND DISABLED IN UKRAINE

Соболь Є.Ю.,

*кандидат юридичних наук, доцент, докторант
Класичного приватного університету*

Статтю присвячено основним засадам діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, спрямованої на створення сприятливих умов для розвитку інформаційної взаємодії публічної адміністрації з інвалідами та зміцнення демократії в Україні. У результаті чого запропоновано структуру проекту Концепції сприяння державою розвитку інформаційної взаємодії публічної адміністрації з інвалідами. Також розроблено ґрунтовні висновки й пропозиції щодо цієї проблематики.

Ключові слова: інваліди, інформаційна взаємодія, інформаційний простір, інформаційне суспільство, публічна адміністрація.

Стаття посвячена основним принципам деятельности органов государственной власти и органов местного самоуправления, направленной на создание благоприятных условий для развития информационного взаимодействия публичной администрации с инвалидами и укрепление демократии в Украине. В результате чего предложена структура проекта Концепции содействия государством развитию информационного взаимодействия публичной администрации с инвалидами. Также разработаны обстоятельные выводы и предложения по этой проблематике.

Ключові слова: инвалиды, информационное взаимодействие, информационное пространство, информационное общество, публичная администрация.

This article is devoted to the basic principles of activities of state and local governments in order to create favorable conditions for the development of public administration information interaction with people with disabilities and strengthen democracy in Ukraine. As a result, the structure of the proposed project concept promoting the state of public administration information interaction with disabilities. Also prepare a detailed conclusions and suggestions regarding this issue.

Key words: people with disabilities, information interaction, information environment, information society, public administration.

Актуальність теми. Людство завжди існувало в інформаційному просторі, який його оточував. Однак вирішальний вплив на глобальному рівні у вказаній сфері здійснило масове застосування інформаційно-комунікаційних технологій, які не лише поступово змінюють способи економічного виробництва, а й впливають на механізми реалізації й захисту прав і свобод людини та громадянина. Ці технології активують функціональні та структурні зміни економіки, політики тощо.

Втілення в життя зазначених факторів за нормального динамічного функціонування інформаційного простору є важелем у вирішенні проблем, які в майбутньому можуть постати перед країною, зокрема таких: суспільної модернізації, не можливої без підтримки відповідних наукових та інформаційних процесів; демократії й прозорості влади, які є важливим компонентом у випадку, коли країна не має сталого економічного зростання; інтелектуалізації країни залежно від поставлених перед нею завдань; творення власної ідентичності тощо.

Саме тому одним із головних пріоритетів України є прагнення побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток суспільства, у якому кожен міг би створювати й накопичувати інформацію та знання, мати вільний доступ до них, користуватися й обмінюватися ними, щоб надати можливість кожній особі повною мірою

реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному й особистому розвитку та підвищуючи якість життя.

Водночас, як доречно зазначають вітчизняні фахівці в інформаційній сфері, інформаційно-комунікаційна система нашої держави перебуває в стані трансформації. Кризові явища, які загострилися впродовж останніх років, зумовили звуження сегменту інформаційної продукції та послуг вітчизняних виробників у загальній структурі українського інформаційного ринку. Також на офіційному рівні визнано, що ступінь розбудови інформаційного суспільства в Україні, порівняно зі світовими тенденціями, є не достатнім, не відповідає потенціалу й можливостям нашої держави [1].

Отже, зважаючи на значущість і складність демократичного розвитку інформаційного простору на національному рівні, необхідно окреслити основні шляхи вдосконалення правового забезпечення інформаційного простору, зокрема, щодо реалізації й захисту прав і свобод інвалідів в Україні.

Виклад основного матеріалу. Поняття інформаційного простору розглядається з точки зору юриспруденції, культурології, політології, філософії та інших сфер життєдіяльності суспільства, однак не існує єдиної позиції. Від початку термін «інформаційний простір» було запозичено соціально-гуманітарними науками з фізики, де він означав можливість співіснування різних факторів. У межах кібернетичного підходу цим поняттям окреслюється сукупність

джерел інформації, баз даних, технологій і мереж, які об'єднують їх. У філософсько-методологічному вимірі під інформаційним простором розуміється середовище поширення інформації в соціумі, що перебуває під впливом культурних, економічних, політичних, технологічних та інших факторів.

Щодо аналізованого питання Т.Г. Загонацька та В.Л. Плєскач зауважують, що сучасне значення поняття «інформаційний простір» (інфосфера) склалося в результаті еволюції концептуальної схеми розрізнення в сукупному геополітичному просторі областей, що мають властивості й дають змогу розглядати їх як самостійні простори зі своїми межами, структурою, ресурсами й особливостями взаємодії суб'єктів діяльності, які включають інформаційне забезпечення [2, с. 57–58].

А.І. Ненашев, Л.В. Губернський та Є.С. Камінський визначають, що критерієм виділення підходів до інформаційного простору виступає домінування сфер суспільного життя в процесі його функціонування й трансформації. Технологічний підхід встановлює в якості детермінант зміни інформаційного простору інформаційні технології та матеріальні носії інформації. Специфікою соціокультурного підходу до інформаційного простору є виявлення взаємозв'язку засобів масової інформації з трансляцією культурних моделей, які продукують соціальну ідентичність індивідів [3, с. 24–25; 4, с. 8].

Вищевикладене дозволяє сформулювати поняття інформаційного простору щодо реалізації й захисту прав і свобод інвалідів як інформаційно-технологічне та комунікаційне середовище взаємовідносин соціальних суб'єктів, пов'язане зі створенням, обміном, передачею, перетворенням, зберіганням і захистом відомостей або сукупності відомостей у сфері реалізації й захисту прав і свобод інвалідів, гарантоване державою на правовому рівні з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, а також інших інституцій, наділених повноваженнями публічної адміністрації.

Інформаційний простір існує в усіх без винятку країнах світу, незважаючи на державний устрій, правову, економічну, соціальну системи, форму правління тощо. Водночас у сфері прав і свобод людини та громадянина він має ефективне й повноцінне вираження виключно за умов демократії, де публічна адміністрація сприяє та створює належні умови його сталого розвитку, а не вводить цензуру й жорсткий контроль за поширенням інформації. Тому можна констатувати, що в усіх цивілізованих державах розвинене таке суспільство, за якого інформаційний простір щодо реалізації й захисту прав і свобод особи, особливо з функціональними обмеженнями, є його обов'язковою складовою. Отже, на ментальному рівні одним із виражень демократії виступає розвинене інформаційне суспільство, внутрішнім функціональним середовищем якого є інформаційний простір.

У загальних рисах інформаційне суспільство – це соціологічно-філософська концепція, яка головним фактором суспільного розвитку визначає виробни-

цтво й використання науково-технічної та інших видів інформації. Концепція інформаційного суспільства є різновидом теорії постіндустріального суспільства, її засновниками були зарубіжні вчені Д. Белл [5], З. Бжезинський, Ж. Елльоль, О. Тоффлер [6] та інші.

Отже, під час визначення терміна «інформаційне суспільство» можемо керуватися такими поняттями. По-перше, це суспільство, у якому створено значні інформаційні ресурси. При цьому суттєво зростає технічна й правова можливість доступу громадян до різноманітних джерел інформації.

По-друге, інформаційне постіндустріальне суспільство можна вважати наступним етапом соціально-економічного розвитку суспільства, на якому домінуючим об'єктом виробництва й споживання стають інформаційні продукти та послуги, які за обсягом споживання мають більше поширення, ніж товари, вироблені промисловістю й сільським господарством.

У сучасних реаліях глобальною вимогою, у тому числі до нашої держави, є побудова громадянського суспільства, яке за високого рівня інформатизації й розвитку технологій зможе із часом зумовити перехід до рівня інформаційного суспільства. Так, у Декларатії принципів ООН «Побудова інформаційного суспільства – глобальне завдання у новому тисячолітті» (2003 р.) [7] зазначається прагнення головної міжнародної інституції щодо побудови у світі орієнтованого на інтереси людей, відкритого для всіх і спрямованого на розвиток інформаційного суспільства, у якому кожен міг би створювати інформацію й знання, мати до них доступ, користуватися й обмінюватися ними, щоб дати окремим особам, громадам і народам можливість повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи своєму стійкому розвитку й підвищуючи якість життя на основі цілей і принципів Статуту ООН, дотримуючись у повному об'ємі Загальної декларації прав людини.

Також у п. 13 аналізованого міжнародно-правового акта вказується на те, що під час побудови інформаційного суспільства національні публічні адміністрації повинні приділяти першочергову увагу особливим потребам малозахищених верств населення, у тому числі особам з обмеженими функціональними можливостями. Це свідчить про необхідність поглиблення на національному рівні інформатизації сфери реалізації й захисту прав і свобод інвалідів, зокрема, шляхом прийняття середньострокових державних програм і стратегій, впровадження й розвитку інформаційних баз, державних реєстрів щодо вказаного питання.

На виконання міжнародних вимог в Україні відбувається процес інтенсивної інформатизації більшості сфер людського життя та діяльності, і це є запорукою того, що новітні інформаційні технології незабаром стануть визначальними чинниками соціально-економічного й інтелектуально-духовного розвитку українського соціуму.

Новітньою сторінкою законодавчого врегулювання процесу становлення інформаційного суспільства

та розвитку інформаційного простору в Україні є Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 рр.» та Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України № 386-р від 15.05.2013 р. [8]. Ними насамперед визначено основні стратегічні цілі розвитку інформаційного суспільства в Україні, а саме:

– прискорення розробки та впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій в усі сфери суспільного життя, зокрема, у діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

– розвиток національної інформаційної інфраструктури та її інтеграція зі світовою інфраструктурою;

– створення загальнодержавних інформаційних систем, насамперед у сферах охорони здоров'я, освіти, науки, культури, охорони довкілля;

– державна підтримка використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій засобами масової інформації;

– захист інформаційних прав громадян, насамперед щодо доступності інформації, захисту інформації про особу;

– вдосконалення законодавства з регулювання інформаційних відносин.

Наведені державні ініціативи в інформаційній сфері є надзвичайно важливими та своєчасними. Водночас через певні об'єктивні й суб'єктивні причини політичного, економічного, соціального та іншого характеру більшість із них залишається на початковому рівні виконання. У першу чергу мова йде про ті, що стосуються питань реалізації й захисту прав і свобод інвалідів, а саме:

– підвищення ефективності та якості публічного адміністрування у сфері інформаційних проблем інвалідності, прозорості й відкритості діяльності публічної адміністрації, активності осіб із функціональними обмеженнями та організацій інвалідів у формуванні й реалізації державної інформаційної політики, здійснення контролю за діяльністю державних органів, органів місцевого самоврядування тощо;

– розбудова інформаційної інфраструктури для забезпечення доступу інвалідів до інформаційних послуг та інформаційно-комунікаційних технологій;

– спрощення процедури доступу інвалідів до інформації та знань за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій, крім обмежень, установлених законом.

Висновки. Першочерговим завданням у вирішенні вказаних проблем є планомірна й чітка державна інформаційна політика України, яка має втілюватися також у Концепції сприяння державою розвитку інформаційної взаємодії публічної адміністрації з інвалідами. Пропонується структура проекту цього нормативно-правового акта, яку наведено нижче.

1. Загальні положення. Ця Концепція визначає основні засади діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, спрямованої на створення сприятливих умов для розвитку інфор-

маційної взаємодії публічної адміністрації з інвалідами та зміцнення демократії в Україні.

Основними завданнями Концепції є сприяння таким процесам:

а) удосконаленню нормативно-правової бази з питань розвитку інформаційного суспільства, доступу інвалідів до інформації;

б) розробленню та впровадженню ефективного механізму налагодження комунікацій між публічною адміністрацією та зазначеними особами;

в) формуванню громадянської культури суспільства: виявлення активної громадянської позиції, зокрема щодо участі інвалідів у процесах формування й реалізації інформаційної державної політики, усвідомлення інвалідами принципів співробітництва між публічною адміністрацією та громадянськими інститутами.

2. Форми інформаційної взаємодії публічної адміністрації з інвалідами та організаціями інвалідів. Така взаємодія може набувати різних форм залежно від цілей і характеру виконуваної роботи, обсягу повноважень суб'єктів, масштабу взаємодії. Активно використовуються, зокрема, такі форми взаємодії:

а) участь у розробленні й обговоренні проектів нормативно-правових актів із питань, що стосуються інформаційно-комунікаційного розвитку держави, інформаційних інтересів широких верств населення, прав і свобод людини та громадянина;

б) здійснення контролю за діяльністю публічної адміністрації щодо розв'язання інформаційних проблем, які мають важливе суспільне значення, у формі громадського моніторингу підготовки й виконання рішень, експертизи їх ефективності, подання органам публічної влади експертних пропозицій;

в) утворення спільних консультативно-дорадчих та експертних органів, рад, комісій, груп для забезпечення врахування громадської думки у формуванні й реалізації державної інформаційної політики;

г) проведення публічною адміністрацією моніторингу й аналізу громадської думки, забезпечення своєчасного публічного реагування на пропозиції та зауваження інвалідів;

г) виконання спільних проектів інформаційного та аналітично-дослідницького спрямування.

3. Напрями вдосконалення нормативно-правових актів із питань розвитку інформаційної взаємодії публічної адміністрації з інвалідами. Створення сприятливих комунікативних умов взаємодії між публічною владою та інвалідами на сучасному етапі передбачає здійснення таких заходів:

а) гармонізація національного інформаційного законодавства з європейським, дотримання цілей і принципів, проголошених ООН;

б) захист персональних даних та інформаційних прав інвалідів, організацій інвалідів;

в) створення відповідних умов для забезпечення відкритості та прозорості діяльності публічної адміністрації, усіх етапів підготовки й прийняття рішень, доступу до інформації про діяльність і рішення органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

г) забезпечення електронної взаємодії органів публічної влади між собою та інвалідами;

г) впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у діяльність публічної адміністрації;

д) сприяння кожному інваліду на засадах широкого використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у створенні інформації та знань, їх використанні й обміні ними;

е) забезпечення комп'ютерної та інформаційної грамотності інвалідів насамперед шляхом створення системи освіти, орієнтованої на використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій для осіб з обмеженими функціональними можливостями;

є) забезпечення надання державних допомог, соціальних та адміністративних послуг інвалідам у межах єдиного державного веб-порталу;

ж) удосконалення розвитку системи моніторингу стану здоров'я інвалідів; створення та впровадження нових комп'ютерних технологій профілактики захворювань, діагностики, забезпечення лікувальних і реабілітаційних процесів інвалідів.

4. Моніторинг реалізації Концепції. Проводиться органами публічної влади та інститутами громадян-

ського суспільства спільно або самостійно. У межах моніторингу здійснюються опитування громадської думки, аналіз пропозицій і зауважень інвалідів, у тому числі тих, що оприлюднені в засобах масової інформації, та інші заходи для визначення ефективності виконання публічною адміністрацією основних завдань Концепції.

5. Очікувані результати. Реалізація Концепції дасть змогу досягти таких результатів:

а) забезпечити подальший розвиток інформаційного суспільства та зміцнення його інститутів;

б) підвищити рівень забезпеченості реалізації прав і свобод інвалідів в інформаційній сфері;

в) налагодити комунікації між публічною адміністрацією та особами з функціональними обмеженнями;

г) підвищити рівень громадянської культури суспільства, активізувати участь інвалідів у діяльності інститутів, формуванні й реалізації інформаційної державної політики;

г) розвинути більш позитивне ставлення в суспільстві до інвалідів, зумовлене систематичним інформуванням публічною адміністрацією щодо проблем інвалідності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 рр. : Закон України від 09.01.2007 р. № 537-V // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 12. – Ст. 102.
2. Затонацька Т.Г. Інформаційні системи і технології на підприємствах : [підручник] / Т.Г. Затонацька, В.Л. Плєскач. – К. : Знання, 2011. – 718 с.
3. Губерський Л. Інформаційна політика України: європейський контекст / Л. Губерський, Є. Камінський та ін. – К. : Либідь, 2007. – 360 с.
4. Ненашев А.И. Информационное пространство современного общества: коммуникационный аспект : автореф. дис. ... канд. филос. наук : спец. 09.00.11 / А.И. Ненашев. – Саратов, 2008. – 20 с.
5. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество : [монография] / Д. Белл ; пер. с англ. – М. : Academia, 2004. – 221 с.
6. Тоффлер Э. Метаморфозы власти : [монография] / Э. Тоффлер ; пер. с англ. – М. : ООО «Издательство АСТ», 2003. – 669 с.
7. Декларація принципів ООН «Побудова інформаційного суспільства – глобальне завдання у новому тисячолітті» від 12.12.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_c57.
8. Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 386-р від 15.05.2013 р. «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні» // Офіційний вісник України. – 2013. – № 44. – Ст. 1581.